

Sygn. akt II CZ 4/07

POSTANOWIENIE

Dnia 7 marca 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Barbara Myszka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Iwona Koper

SSN Marek Sychowicz

w sprawie z powództwa P.G.

przeciwko E.S.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 7 marca 2007 r.,

zażalenia powoda na postanowienie Sądu Apelacyjnego

z dnia 20 października 2006 r., sygn. akt [...],

uchyla zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

Nakazem zapłaty z dnia 20 lipca 2005 r. Sąd Okręgowy w Z. orzekł, że pozwana E.S. ma w ciągu dwóch tygodni od dnia doręczenia nakazu zapłacić powodowi P.G. kwotę 1 000 000 zł wraz z odsetkami i kosztami postępowania albo wnieść w tym terminie zarzuty. Na skutek zarzutów pozwanej Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 13 lutego 2006 r. uchylił nakaz zapłaty i oddalił powództwo.

Powód, reprezentowany w toku dotychczasowego postępowania przez pełnomocnika będącego radcą prawnym, w dniu 20 marca 2006 r. osobiście zaskarżył wymieniony wyrok apelacją, w której zawarł wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych. Do wniosku tego nie dołączył jednak oświadczenia wymaganego treścią art. 102 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm. – dalej: „u.k.s.c.”). Pismem z dnia 27 marca 2006 r. Sąd Okręgowy wezwał pełnomocnika powoda, radcę prawnego P.I., do uiszczenia opłaty w kwocie 51 600 zł w terminie tygodniowym pod rygorem odrzucenia apelacji. Przed upływem tygodniowego terminu powód osobiście ponowił wniosek o zwolnienie od kosztów, z tym że również nie dołączył wymaganego oświadczenia (k. 94-97). Pismem z dnia 10 kwietnia 2006 r. Sąd Okręgowy wezwał radcę prawnego P.I. do złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 102 ust. 2 u.k.s.c., w terminie tygodniowym pod rygorem oddalenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych. Pismo to zostało doręczone pełnomocnikowi powoda w dniu 13 kwietnia 2006 r., a w dniu 20 kwietnia 2006 r. wpłynęła uiszczona przez powoda opłata od apelacji w kwocie 51 600 zł (k. 100-102).

Postanowieniem z dnia 20 października 2006 r. Sąd Apelacyjny odrzucił przedstawioną mu apelację powoda, stwierdzając, że, na podstawie art. 102 ust. 4 u.k.s.c., zawarty w niej wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych podlegał zwrotowi bez wzywania o uzupełnienie braków formalnych. Powołany przepis stosuje się bowiem zarówno wtedy, gdy wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych złoży adwokat lub radca prawny w imieniu reprezentowanej strony, jak i wtedy, gdy wniosek taki złoży sama strona, jeżeli tylko jest reprezentowana przez adwokata lub radcę prawnego. Świadczy o tym, zdaniem Sądu Apelacyjnego,

sformułowanie art. 102 ust. 4 u.k.s.c., w którym jest mowa o wniosku „strony reprezentowanej przez adwokata lub radcę prawnego”, a nie o wniosku „wniesionym przez adwokata lub radcę prawnego”.

W toku postępowania powód był reprezentowany przez radcę prawnego, wobec czego złożony przez niego w apelacji wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych podlegał zwrotowi na podstawie art. 102 ust. 4 u.k.s.c. Skoro zaś podlegał zwrotowi, to – zgodnie z art. 130 § 2 zdanie drugie k.p.c. – nie wywołał żadnych skutków prawnych, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma procesowego do sądu. Oznacza to – stwierdził Sąd Apelacyjny – że prawidłowo pełnomocnik powoda został w dniu 26 marca 2006 r. wezwany do uiszczenia opłaty od apelacji. Zwrotowi podlegał także kolejny wniosek powoda o zwolnienie od kosztów sądowych. Powód powinien zatem uiścić opłatę w terminie tygodniowym od dnia doręczenia wezwania, czyli w terminie do dnia 6 kwietnia 2006 r., a uiścił ją w dniu 20 kwietnia 2006 r. W tej sytuacji apelacja, jako nieopłacona w terminie, podlegała odrzuceniu przez Sąd pierwszej instancji na podstawie art. 370 k.p.c. Ponieważ Sąd pierwszej instancji nie wydał postanowienia o odrzuceniu apelacji, uczynił to Sąd Apelacyjny na podstawie art. 373 k.p.c.

W zażaleniu powód zarzucił Sądowi Apelacyjnemu błędną wykładnię art. 102 ust. 4 u.k.s.c. polegającą na uznaniu, że przepis ten ma zastosowanie w sytuacji, w której wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych został złożony przez samą stronę, jeżeli była ona w toku postępowania reprezentowana przez adwokata lub radcę prawnego. W konkluzji żalący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 102 ust. 2 u.k.s.c., do wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych powinno być dołączone oświadczenie obejmujące szczegółowe dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów. Jeżeli oświadczenie nie zostało złożone albo nie zawiera wszystkich wymaganych danych, stosuje się art. 130 k.p.c. Artykuł 102 ust. 4 u.k.s.c. stanowi natomiast, że wniosek o zwolnienie od kosztów strony reprezentowanej przez adwokata lub radcę prawnego złożony bez oświadczenia,

o którym mowa w ust. 2, przewodniczący zwraca bez wezwania o uzupełnienie braków formalnych wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych.

Jak wynika z przytoczonych przepisów, niedołączenie do wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych oświadczenia, o którym mowa w art. 102 ust. 2 u.k.s.c., a także dołączenie oświadczenia niezawierającego wszystkich wymaganych danych, zostało uznane za brak formalny wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, który podlega naprawieniu lub uzupełnieniu w trybie art. 130 k.p.c. Zgłaszającego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych przewodniczący wzywa zatem do złożenia w terminie tygodniowym, pod rygorem zwrotu wniosku, oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów. Po bezskutecznym upływie terminu wydaje natomiast zarządzenie o zwrocie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych. Zarządzenie to – zgodnie z art. 130 § 4 w związku z art. 102 ust. 2 u.k.s.c. – doręcza się tylko stronie, która złożyła wniosek o zwolnienie od kosztów (art. 130 § 2 i 4 w związku z art. 102 ust. 2 u.k.s.c.). Trybu tego niestosuje się w sytuacji wskazanej w art. 102 ust. 4 u.k.s.c.

Odwołując się do dyrektyw językowych, Sąd Apelacyjny doszedł do wniosku, że przewidziany w art. 102 ust. 4 u.k.s.c. rygor zwrotu wniosku bez wzywania o uzupełnienie braków formalnych stosuje się także do wniosku złożonego przez stronę osobiście, jeżeli tylko jest ona w toku postępowania reprezentowana przez adwokata lub radcę prawnego. Trzeba zgodzić się z wywodami żalącego, że wykładnia ta nie może być uznana za prawidłową. Ustalając znaczenie zawartej w art. 102 ust. 4 u.k.s.c. normy prawnej, trzeba uwzględnić kontekst systemowy analizowanej regulacji. Wynika z niego, że ustawodawca nałożył na profesjonalnych pełnomocników procesowych dodatkowe obowiązki w zakresie obliczania i uiszczania opłat, a za ich naruszenie przewidział surowe sankcje (np. art. 130² k.p.c.). Nie ulega wątpliwości, że nowe regulacje zmierzają do przyspieszenia postępowania, są one jednak adresowane do profesjonalnych pełnomocników, nie zaś do stron działających osobiście. Ustanowienie pełnomocnika procesowego nie pozbawia strony możliwości osobistego dokonywania czynności procesowych, dlatego przepis art. 102 ust. 4 u.k.s.c. należy rozumieć w ten sposób, że przewidziany w nim rygor zwrotu wniosku bez wzywania

o uzupełnienie braków formalnych dotyczy wyłącznie sytuacji, w której wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych złożył reprezentujący stronę adwokat lub radca prawny.

Gdyby natomiast – ujmując rzecz teoretycznie – zachodziły podstawy do zwrotu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, przewodniczący powinien wydać zarządzenie o zwrocie wniosku, doręczyć je osobie, która wystąpiła z wnioskiem, i wezwać ją do uiszczenia należnej opłaty. Nie wystarczy w takiej sytuacji samo wezwanie strony do uiszczenia opłaty poprzedzone oceną, że zachodziły podstawy do zwrotu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych (zob. też postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2006 r., I CZ 81/06, OSNC 2007, nr 2, poz. 36, z dnia 7 listopada 2006 r., I CZ 69/06, niepubl. oraz z dnia 11 stycznia 2007 r., II CZ 118/06, niepubl., a także uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2006 r., III CZP 98/06, niepubl.).

Skoro w sprawie nie wydano zarządzeń o zwrocie złożonych przez powoda wniosków o zwolnienie od kosztów sądowych ani nie było podstaw do wydania takich zarządzeń, zaskarżone postanowienie Sądu Apelacyjnego podlegało uchyleniu (art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.).